

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 13 • год. ХСV • 10 юли 2015 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

МЕСТНИ ИЗБОРИ – 2015

ЕДИННИ ЗА ПРОСПЕРИТЕТА НА РОДНИЯ КРАЙ

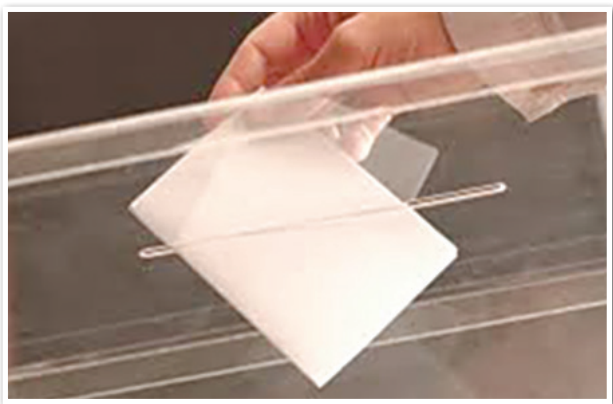
Цели на ПК „ТРАКИЯ“ на местните избори

Политическа партия ПК „Тракия“ отстоява приоритетите, обединяващи тракийци като част от българския народ. Те са и в основата на тяхната организация – Съюза на тракийските дружества в България, създадена преди 119 години с активното участие на националния ни герой Капитан Петко войвода. Тракийската организация защитава историческата истина за съдбата на Източна и Беломорска Тракия и брани интересите на тракийските бежанци, малоазийските българи и на техните потомци. Развива активна, родолюбива дейност: организира чествания, отбелязва годишнини, свързани с паметни събития от героичното ни минало; изгражда паметници на национални герои, дали живота си за свободата на Тракия и на България. Днес, когато страната ни е пълноправен член на ЕС и активно участва в интеграционните процеси на Балканите и в Европа, СТДБ издига повелата, завещана от предците ни: **„Не забравяйте, но не отмъщавайте!“**

Съвместно с регионална асоциация на общините – РАО „Тракия“ ще работим за развитието на еврорегион „Тракия“, което е в хармония със стратегията на Европейския съюз „Европа на регионите“.

Изграждането на еврорегион „Тракия“ ще даде възможност за разгръщането на широки интеграционни стопански, обществени и културни инициативи и проекти; ще доведе до развитие и просперитет на всички населени места в региона, в т.ч. и на тези, които не попадат в съвременните държавни граници на България, но са родните населени места на хиляди тракийци. Населението на тези райони ще има възможност да опознае

Платформа на политическа партия ПК „Тракия“

своите герои, своята история и своя произход. Така ще се поставят темелите на съвместното съжителство. Така ще се възродят културните традиции и фолклорът. Така истината по тракийския въпрос ще се реабилитира.

Принципи за отстояване

Кметовете и общинските съветници, избрани с платформата на ПК „Тракия“ в своята дейност ще се ръководят от следните правила:

- Прозрачно управление на общините и населените места и борба срещу корупцията.
- Периодичен отчет пред избирателите за поетите предизборни ангажменти.
- Постигане на консенсус по въпроси с приоритетно значение за населението в съответния град без политическа партизанщина и лобизъм.

- Защита на интересите на тракийци и наследници им по отношение на техните социални, културни и граждански права.
- Подпомагане на местни инициативи, свързани с изграждането на паметници, с читалищната дейност и други културни прояви (Ден на Тракия, тържества, чествания, събори, родови и земеделски срещи).

- Разширяване и утвър-

ждаване на РАО „Тракия“ като инструмент за икономическо съживяване и развитие на тракийските общини.

- Недопускане на ксенофобия, дискриминация на база пол, раса, образование и вероизповедание; толерантност към отделните религиозни общности.

Практически задачи за решаване

В рамките на правомощията на нашите представители като кметове и общински съветници **ние ще отстояваме:**

- Изготвяне на програми за подпомагане на стари хора, инвалиди и др. в неравностойно положение.
- Достъп до качествено образование и здравеопазване в малките населени места.
- Привличане на инвес-

тиции и откриване на нови работни места.

В рамките на правомощията на нашите представители като кметове и общински съветници **ние ще подкрепяме:**

- Борбата срещу престъпността и негативните обществени явления.
- Патриотичните нагласи и българското самосъзнание на младите хора и местното население.
- Православната църква в усилията ѝ за утвърждаване на духовните ценности и морал.

• Дейността на читалищата като центрове за патриотична, културно-просветна, информационна и възпитателна дейност.

- Инициативите, свързани с изграждането на материална база за спорт и култура.

В рамките на правомощията на нашите представители като кметове и общински съветници **ние ще изискваме:**

Да се включат в учебните планове часове (или в „Час на класия“), в които децата да се запознаят с историята и героите на Илинденско-Преображенското въстание и тракийското движение, като ще осигурим и необходимите нагледни материали.

Нашият предизборен лозунг е:

„Единни за просперитета на родния край“

Платформата на ПК „Тракия“ е утвърдена на заседание на Централния съвет на 14 март 2015 г.

Георги
Митринов

**СТРАЖ НА
РОД И ЕЗИК**

На стр. 3

• В залата на националния конкурс „С песните и танците на Тракия“ във Варна

Конкурси и събори на тракийския фолклор

• На събора в Бургаските минерални бани

Повече четете на стр.7

ЗАСЕДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО РЪКОВОДСТВО

На 4 юли в Тракийския дом в София се проведе заседание на Централното ръководство на СТДБ. На заседанието беше уточнена план програмата за предстоящите прояви, включени в план програмата на СТДБ до края на 2015 г., както и актуални въпроси, свързани с дейността на Съюза. Сред тях бяха: тревожното писмо до Светия синод за провеждане на тържествена литургия на гръцки език в църквата „Свети Константин и Елена по време на Националния тракийски събор т.г.; инициативата за поставяне на паметен знак за срещата на Капитан Петко войвода с руския император в Санкт Петербург; предложението за удостояване посмъртно на Костадин Карамитрев със званието „Почетен гражданин на Хасково“; общите параметри на календара за 2016 г. Обсъдени бе и информация за резултатите от Националния ученически конкурс „Капитан Петко войвода – живот, посветен на свободата“ за есе и мултимедийна презентация, организиран от Съюза Съюза по инициатива на Тракийския женски съюз и със съдействието на Тракийския научен институт, както и докладни записки за финансиране на отделни прояви.

Беше взето решение да бъдат наградени с медал „Капитан Петко войвода“ – с лента за дългогодишната им работа в организацията и за заслугите им развитието на тракийското движение на съвременни дейатели, сред които Николай Енев Димитров, който празнува 50 годишен юбилей, както и заслужили дейци на ямболската организация – Васил Бъчваров, Милен Михайлов и Христо Димов.

ПРОДЪЛЖАВА РАБОТАТА ПО ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ТРАКИЯ“

На 22 юни се състоя работно заседание на Главната редакция на един от най-мощните проекти на СТДБ и ТНИ – енциклопедия „Тракия“. В работата му взеха участие Красимир Премянов – председател на Съюза и чл. кор. проф. Васил Проданов – директор на Института. Участниците в срещата – изтъкнати изследователи на Тракия и тракийските българи утвърдиха раз-

работените по-рано проекти за концепция, структура, тематично-хронологични направления и обем на изданието. Припомняме, че реализирането на тази идея е подкрепено от Върховния комитет на СТДБ и ръководството на ТНИ и присъства като приоритетна задача в работата им през 2012–2015 г. Тя е част от споразумението за сътрудничество между ТНИ и СТДБ, от

една страна и БАН, от друга. Началото бе поставено през 2006 г. В Инициативния комитет се включиха видни държавници, общественици, учени и тракийски дейатели. Успешното ѝ изпълнение разчита на активното участие на всички тракийци. За осъществяването на това начинание ще се търси широка научна, обществена и държавна подкрепа.

ИВЕЛИНА ДИМИТРОВА

Ивелина Димитрова е ученичка от 12 клас в Казанлък. Написаното от нея ни изпрати нейната учителка София Парнарова, която е зам.председател на тракийското дружество в града. Тя е работила с група ученици по европейски проект „Успех“ по темата „Завръщане към корените“. Ивелина е записала спомени за своите предци, бежанци от Одринска Тракия.

Историята на народите е изпълнена с различни спомени – някои от които щастливи, но други – не. Тракийците са най-масово кланите българи през цялата ни многовековна история. Варварски нападнати, безмилостно избивани, прогонени от родните си домове! Това се случва по време на злополучната Междусъюзническа война през 1913 г.

Аз съм потомка на тракийски бежанци. Дядо ми, Иван Баджинов, многократно ми е разказвал спомени, разказвани му от неговите предци от село Ермениккой, Узункюприско.

„Годините бавно ни отдаляват от онзи юли на 1913 г., когато в разгара на лятото хората прибират реколтата от нивята... Пак е юли, но вече е 1993 г., 80 години от погрома на родна Тракия...

... Дълго се готвихме тракийци от Казанлък да посетим за първи път родните ни места – село Чопкой и село Ермениккой. Останали са малко от родените там, пазещите спомена за онези години, а от казанлъшките тракийци – само моята леля Мария – сестра на баща ми, родена през 1906 г. Вълнението е голямо. Сърцата тупят усилено. И може би най-силно бие сърцето на баба Мария. Наближаваме град Узункюпри. Преминаваме през дългия почти километър мост над разлятата река Ергене. „В този град ставаха големи пазари. Идвайки на кервани, от тук ермениккойци си купувахме най-насыщното.“ – започва разказа си баба Мария – „На двайсетина километра е с.Чопкой, голямо село. На още десетина километра е моето родно село Ермениккой – разположено на леко хълмиста местност край малка рекичка...

Дядо ми продължава разказа:

„Слизайки от автобуса в центъра на селото, 87 годишната баба Мария с най-малкия си брат Георги, веднага, бързешком, дори не забелязвайки, че е по терлице, се насочва по баирчето, водещо към нейната родна къща. Чуди се дали ще я намери и дали ще е още там. Вървейки, забелязва позната къща: „Я, попската къща!

ЗАВРЪЩАНЕ КЪМ РОДОВИТЕ КОРЕНИ

Дядо ми Иван Баджинов

Родителите ѝ, цялото семейство, близките дълго ридали за нея. Повече нито я видели, нито чули нещо за съдбата ѝ...

От това село, Ермениккой, са моите корени.

Според преданието, селото е основано от трима панагюрски овчари, които преди да се заселят по тези места, всяка година идвали тук с други овчари само да презимуват с многобройните си стада. Цялата местност е била чифлик на някакъв бей, който бил арменец.

Предците са работели ангария на арменец, за „един комат хляб“. От околните близки села са идвали.

По-късно овчарите решили да купят чифлика и на мястото на имението основали селото, а в чест на арменец, го нарекли Ермениккой. Постепенно селото се разраства. До Руско-турската освободителна война селото е наброявало 185 къщи с 843 жители. След войната голяма част от хората се заселват във варненското село Аксаково. По-късно някои от тях се връщат в родното си село, но около стотина семейства остават край Варна. Тогава населението в Ермениккой останало около 450–500 души в по-малко от стотина къщи.

Дядото на баба Мария, Георги се казвал, също построява малка къщурка. Това се е случило около 1875–1880 г. Той е имал двама братя и сестра. Къща-

та им е била обща. После, около 1901 година, бащата на баба Мария – Никола, също си строи къща (тази, за която по-горе разказах) в същия двор, който бил досега голям. Така се задомяват цялото семейство и живеят там до повратния момент на Междусъюзническата война, началото на юли 1913 г...

Така разказва своята история и дядо Никола, бащата на баба Мария, на своите внуци Никола и Иван (моят дядо) като малки пастирчета със стадото покрай него.

„Когато Балканската война приключи, с подписания договор селото остана в чертите на Майка България.

Всички бяхме много радостни. Земята ни бе много плодородна, раждаше всичко. Почти се бяхме и пооправили. Къща направихме, нивите ни бяха около 80 дка, крави и каруца имаме.

Независимо от трудностите, хлябът стигаше. А пък през зимния сезон полето опустяваше. Тогава се събирахме по къщите, за да си споделим проблемите по кърската ни работа. Имаше и хубави моменти. Помагахме си много взаимно. В попската къща мъжете се събирахме, когато се взимаха отговорни решения за цялото село. Там например, по-будните и по-богати селяни, канеха по-грамотни,

дори и учители от други места, за да ни огромяват. Така изучавахме азбуката, пък и да смятаме поне до сто. Нямахме на какво да пишем. Учителят ни викаше един по един на дъската, но не като сегашните, а много по-малка. С керемиди се изписваха буквите и особено цифрите. Много държеше да знаем да събираме и

Мария Стамболца открива къщата си в с. Ермениккой

изваждаме до сто.

Правехме го с малки камъчета. Това, което знаехме, стигаше всеки да може да си смята масрафа...

И така до юли 1913 г...

...След като предните турски отряди пресекали границата и жестоко се разправили с жителите на чисто българското село Булгаркой, мълвата бързо се разнася към близките и далечни села. Хората са в ужас. За няколко дни отря-

дите достигат Чопкой и Ермениккой...

Разказът на дядо Никола продължава:

„...Жътвата току – що беше привършила. Идвайки в селото, турците ни взеха всичката реколта и добитък. Пари що имаше и тях взеха. После подпалиха къщите, но не всичките. Принудихме се да бягаме на групи, на групи. Едни, по-богатите, тръгнаха с колите на север към България като бяха се откупили. А пък ние, по-бедните, поехме на юг към морето. Бяхме чули, че руските и френските консули се застъпват за бежанците – тракийци. По същия този път ние често пътувахме с колите, натоварени с произведения от нас

дървени въглища, за

да ги продадем на пристанището. Но сега пътят ни изглеждаше друг – страшен и еднотосочен. Нижеше се дълга върволица от хора. Нашата цяла рода – братя и сестри и на баба ви Стана братята, пък и много съселяни от Ермениккой...

Така пристигнахме пеша до пристанището. Натовариха ни на кораб за Варна. Няколко дни пътувахме. Там ни чакаха български представители. Разселиха ни по околните села.

Нас ни настаняха в с. Аксаково. Нищо не носихме с нас, освен по едно вързопче с дрехи. Твоята майка, Кольо, тогава бе на 7 години, а твоят татко, Ванчо, бе на 4 години. Изкарахме няколко години в Аксаково, работейки ангария само за единия хляб. Започнахме да си споделяме с близките, че трябва да търсим по-добри места за живеене. На групи по няколко души тръгнахме да обикаляме селата в Южна България – Карнобатско, Ямболско, Харманлийско, Свиленградско. Като обикаляхме Свиленградско, в нас все се таеше надеждата за завръщане по родните места. Затова се навъртахме в тази посока. Като бяхме в този район дочухме, че в Ортакойско (днес Ивайловградско), село Гайдахор (сега село Славеево), половината било празно. Една група отиде да провери там на място. Местната управа каза, че може около 20 семейства да се заселят тук. За няколко дни близките се свързахме, защото имаше бежанци и към Пловдив, Стара Загора, Сливен. Мълвата бързо се разнесе и за около една година мисля, че беше 1916–1917 г. се настаняхме в село Гайдахор. Тук започнахме нов живот.

Ивелина Димитрова с дядо си в Доганхисар

Продължава на 4-а стр.

ПРЕДШЕСТВЕНИЦИ И ПРЕДТЕЧИ

ГЕОРГИ МИТРИНОВ —
СТРАЖ НА РОД И ЕЗИКНикола Инджов представя съвременни
радетели на тракийската кауза

И Георги Митринов е роден в Славейно – неизтощия родопски източник на просветено родолюбие. Днес той е един от членовете на Тракийския научен институт, поели отговорността да създадат така дълго очакваната Енциклопедия „Тракия“. В редакционната колегия на изданието Георги Митринов е посочен като водещ редактор на статиите по езикознанието. Има се предвид, че научната му дейност се развива на равнището на Института за български език към БАН в секция История на българския език. Той е извършил твърде важни изследвания на родопските говори и проучва неуморно етнографските особености на населението в Родопи и в Беломорска Тракия. Особено го привличат писмените паметници и писмената традиция в Златоград. Изследва говорите на селищата от някогашната Златоградска кааза, които днес са на територията на Гърция (селата Луджата, Сареле, Мемково, Джуванци, Узурли и др.) Автор е на над 120 публикации, между които книгите: „Златоградски сборник“ (съставител) и „Райковски дамаскин“, речник на сборника на родопски песни от Златоградско-Неделинския район, изследването „Южнородопски български говори в Ксантийско и Гюмюрджинско“, „Речник на българските говори в Южните Родопи, Драмско и Сярско“ (заедно с Лучия Антонова-Василева), много други студии и статии.

Българската научната обществено се опира на становницата на доц.д-р Георги Митринов по темата за „помашкия“ език или на опитите в Гърция и Турция да се обоснове наличието на „помашки“ език, който или е различен славянски език от българския, подобно на македонския език във Вардарска Македония (гръцка теза) или е език от тюркската рупа езици, който няма нищо общо с българския език (турска теза). В България неспециалисти в тази сфера, местни мюсюлмански религиозни деятели, лансират идеята за арабски или персийски произход на българите мохамедани и езика им. Всички тези публикации са неаргументирани от научна гледна точка и са оборвани в публикации на Георги Митринов.

ЗА ИЗМИСЛЕНИЯ
„ПОМАШКИ ЕЗИК“:

Публикуването на учебни помагала и учебници в интернет за обучение на децата от южнородопските българоезични мюсюлмански села, които днес се намират в Гърция, не е нещо ново за Николаос Коккас. Коккас е гръцки учител и изследовател на южнородопския български фолклор. През 90-те години на XX в. се появила на бял свят първите му опити в тая насока. Наглед подбудите му са съвсем обикновени – да откъсне южнородопските българоезични мюсюлмани от силната турцизация, която тече не от вчера сред тях. Но тази турцизация е плод основно на недалновидната политика на властите към това население още от времето, когато Гърция влиза във владение на Западна Тракия.

За да бъде откъснато това насе-

ление от българските му корени, то е тласкано умишлено към турцизиране. Сега, когато на много места турцизацията е станала необратима, се появи нуждата да се създаде нова идентичност на това българско по материална и духовна култура население, която не трябва да е българска. Появиха се куп гръцки „специалисти“ по въпросите за това население, които на самодейни начала се нагърбиха с непосилната за тях задача да създадат и нужната терминология. Така възникна терминът „помакики глосса“, т.е. помашки език, и неговият синоним „пумацку“, който е някак по-приемлив за местното българоезично население.

Самият Коккас, преписвайки българските сборници с родопски народни песни, създаде и понятието „помашки фолклор“, макар че родопските песни се пеят и се създават и от изконното българско християнско население в Родопите. Досега никой от тези самодейци, включително и представители на малцинството като Ридван Караходжа, съставител на помашко-гръцки речник и на граматика на помашкия език, не може да обясни аргументирано каква е разликата на този новоизмислен език от българския. Впрочем затруднения имат и в Скопие, когато трябва да покажат съществени разлики между българския език и създадения през 1945 г. на основата на местните български диалекти македонски език. Това не им пречи и до ден днешен да търсят стари корени на тая скоро възник-

нала книжовна норма. Същото сигурно след време ще се опитват да правят и създателите на помашкия език. А става въпрос за диалекти на един език! Който може, нека докаже обратното.

Похвално е, че в Гърция някой се е нагърбил със задачата да обучава българоезичните родопчанчета на майчиния им език, доколкото все още майчиният им не е станал турският, както в Димотишко например. Но е важно да се знае, че това е български език, а не някакъв сензационно открит нов език, който бил родствен според гръцки „специалисти“ с другите южнославянски езици, български и македонски!

ИЗ „СПОМЕН ЗА
НЕЗАБРАВА И ОЩЕ НЕЩО“

Беше ранен предиобед на един ведър юнски ден през 2008-ма година. Аз и моят спътник бързо взехме с кола разстоянието от Ксанти до Ставруполис по асфалтовия път за Драма, движейки се отначало по течението на Ксантийска река, а след разклона за с. Шахин преминаващ през една седловина между два високи планински склона. Всичко бе потънало в зеленина и ние с интерес разглеждахме пейзажа. Скоро пътят

разсече седловината и се запуска надолу, като на един завой пред нас се откри долината на р. Места със Ставруполис (някогашното българско с. Еникьой). Спряхме да се насладим на красивата гледка, а после бързо се спуснахме и се озовахме в малкото градче с тесни улички и надвесени над тях къщи. Стигнахме до центъра – го-

▪ Доц.д-р Георги Митринов

лямо кръгло пространство, осеяно с маси и заобиколено от всякъде с калдъръмена улица. Около масите тук-там бяха насядали хора, водейки разговори и пийейки кафе. Седнахме и ние да изпием по едно кафе и да се потопим в идиличната атмосфера. И тогава към нас се приближи възрастен мъж с побеляла коса, който ни заговори на развален български. Попита ни откъде сме, по какъв повод сме там. Поканихме го да седне при нас, а той поръча кафе и ни разказа една история. През 1944 г. бил 15-годишен и учел дърводелски занаят в селото. Тогава в работилницата на майстора му бил докаран труп на убит българин, на който трябвало да се направи ковчег. За убийтия те разбрали, че

се казва Васил Каишев и че бил кмет на заселеното с гръци село Кариофито, разположено на десетина километра от Еникьой, на север от пътя за Драма. Българинът бил назначен за кмет на селото и се грижел добре за хората. През 1944 г. там пристигнал взвод българска войска със задача да бъдат убити участници в гръцката съпротива срещу българската власт. Били заловени гръци, които трябвало да се разстрелят, но тогава българинът кмет се застъпил за своите селяни с обяснението, че те са мирни граждани и той гарантира за тях. В отговор българският офицер, командващ взвода, заповядал да бъде заведен при чакащите своя разстрел гръци и кметът. Така той загинал редом със своите селяни, защитавайки ги. Попитах събеседника ни какво знае за тоя българин кмет, но се оказа че той няма повече данни за него. Все пак спомена, че знае къде е гробът му. Накрая извади един лист с написан на български език текст и ни го показа. Прочетох го набързо и останах удивен от откровението на тоя възрастен грък. Краткият

текст, пълен с правописни и графични грешки, бе едно откровение, непривично за стереотипното ми балканско мислене.

„Искам да разкажа действителността по случая. Помня онзи ден и се вълнувам, защото преживях убийството на кмета на с. Кариофито от един български войнишки взвод, който имаше заповед да убие каквото намери в селото и да запали селото Кариофито, където живяха само гръци и кмета беше българина Васил Каишев. Живеех до тази действителност много близко и когато докараха мъртвия Каишев в дърводелската работилница аз заедно с майстора направихме ковчег. След това аз и Константин Гавридис натоварихме ковчеза на една каруца и го закарахме на гробищата на село Ставруполис.

Аз съм единствения човек, който добре помни къде го погребавме. Когато след това пораснах и помнех добре събитието, разказах на по-големи и по-малки от мен, че този човек се (принесе в жертва живота – най-скъпото нещо което човек има, за да спаси живота на хората, на които служеше толкова години) като кмет.

Отдаваме чест и слава и благодарност на покойния кмет.

Не забравих това събитие и като кмет на с. Ставруполис предложих на правителствата на Гърция и България да стане един парк на дружбата между двата народа, които да сближи хората, които живеят в граничните райони, защото района в който живеем и сме съседни общини много импозантен, бих казал рядко същест вуващ на други места.

Някой е направил границите, за да разделят хората, но природата и екосистемите ги обединяват. Съседните народи имат задължение да си сътрудничат за взаимното добро, защото сме съседи.

С уважение на паметта на Васил Каишев
Харилаос Антопулос –
бивш кмет на Ставруполис“

Кървавите юнски дни в Източна Тракия

СТАНКА БИТЛИЕВА,
СТАРА ЗАГОРА

Двадесети и втори юни е! Но не за Втората, за друга война става дума. Уж минаха 102 години, а истината остана недоизказана, скрита, незаписана в учебниците по история. Не я търсете, и днес я няма! Има я в паметта ни от разкази и спомени! В България всеки осми или всеки десети е свързан с необикновената съдба на бежанците-тракийци.

Казват, че има много начини да разпериш криле! Да съберем две и две е израз на родова отговорност. На 6 и 7 май т.г. петдесет и четири потомци посетихме село Яйла гюню, в земите на днешна Турция. Модно е да се говори негативно за българите. Некоректно е, спрямо тях, дедите ни, да твърдим, че не сме свободолюбив народ, че сме живели добре в пределите на Османската империя.

Ако днес се разровим в идеите им ще открием три, просто изказани, достъпни и ясни за всички в същина и полза – религиозна свобода, стремеж към образование и желание за единение на нацията. Кое ли от тях не звучи актуално!

Карат ни, като потомци, да се срамуваме и страхуваме от

факта, че в Яйла гюню, още през 1861 г. хората правят събрание и решават... да станат униати! Но там Българска екзархия все още няма! Ще дойде след десет години. Гърци владеят църквите. Казват им, че господ не чува молитвите им на български, а тяхната истина е друга. Имат българско съзнание и милеят за него. Понасят обиди, огорчения, преследвания, убийства. Защо ли днес никой от нас не изповядва католицизма? Няма такива! Тази болка я изстрадахме. Научихме се да търсим причините, да ценим поуките от конфликти като този напълно политически акт. След много години за нас е реабили-

тация, да го осъзнаем като етап от национално-освободителното движение, дело на дедите ни, в резултат на което настъпва края на гръцкото фанариотско влияние.

Казват ни, че образованието е важно за нацията, но да ходиш на училище вече е скучно и досадно занимание. Обезцениха се дипломи и научни звания.

В селото на дедите ни учението е чест и гордост. С население от 1000–1500 души, в средата на 19 век със собствени средства строят две училища. В първото се преподава на гръцки, затова създават второто. Властта многократно го затваря, но те пишат писма до везира, търсят съдействие от бъл-

гарския елит в Цариград и успяват да наложат волята си да обучават децата на разбираем език. И двете са там, в центъра на селото – едното благоустроено, другото добре поддържано, с нашенска архитектура. Заедно с кладенеца, Кочовата чешма и тук там останки от двукатни изгорели къщи. Защо ли са ни скъпи!

И дедите ни са с богатата палитра от европейски умения и знания. Вкарват железни колелета на каруците, железни плугове, отглеждат модерни земеделски сортове, хранят буби за производство на коприна, правят дървени въглища, по английска технология, строят занаятчийски

• В селото на дедите

къщи и работилници, търгуват в пристанища като Родосто и Дедеагач. Преживяват безсънни нощи в Истанбулския метох, в канторите на Балкапан хан – средища на български будители и търговци като Петко Славейков, Гаврил Кръстевич, Христо Тъпчилещов.

Учат ни, че Балканската война е справедлива, освободителна. Да, дедите ни са доброволци в нея, дават жертви. Приемат войници в селото. Спят по плевните, за да осигурят подслон и храна. И пламва холера, поставени са под строг, санитарен контрол. Много жени слагат черни забрадки.

За да последва най-кървавата, най-черната

страница от историята на това чисто българско село – опожаряване и обезбългаряване. Изкланите, убитите в първите дни на Междусъюзническата война са хиляди невинни жени и деца от Източна и Западна Тракия, незащитени, изоставени от безумните решения на военното ни и държавно управление. Изтъкват се хиляди причини, но в човешко измерение няма такава!

Нежелани от свои и чужди, следват десет години скитане, местене, глад, болести, смърт. А за мъжете – пак война! Убийствена, световна, с проявен нечуван героизъм при Дойранските сражения. Повечето от дедите ни нямат дори гробове – неизвестни са имената им. Изгонването ни и от Беломорска Тракия е мъчителен и унизителен акт! А в мечтаната от тях Родина, продължават да ги назовават манджури и мохаджири! Под слънцето ново няма – земя и хора! Само лагерите за бежанци са неми свидетели на трагичната им участ.

Ако днес ни попитат откъде сте, отговорът е отвсякъде. Потомци на бежанци от селото има и в Украйна, има днешни емигранти в Европа, Азия и Америка. Но в това село са нашите корени и частица от нас ще остане завинаги там. Защото България е навсякъде, където има българско! Не настоящето, не бъдещето, миналото на това село ни принадлежи! Ние знаем това със сърцата си!

• Село Яйла гюню днес

Продължение от 2-а стр.

ЗАВРЪЩАНЕ...

А моите близки, братя и сестри, както и на баба ви Стана близките, всички останаха в с. Аксаково. В Гайдахор отначало пак работихме ангария. Нямахме нищо, но имаме подслон. Дадоха ни къщите на изселили се турски семейства. По няколко семейства в една къща живеехме. Полека, лека се сдобихме с инвентар. Купихме си по някоя крава или бивол.

Обработвахме първоначално малко ниви. После към 1924 г. ни оземлиха. Работите потръгнаха, но мъката по родното ми село Ермениккой, по близките ми от село Аксаково, никога не ме напускаше. Децата ми се ожениха и всички живеят тук, в село Славеево. Създадоха свои семейства. Вижте какви

големи къщи си построиха Стамбол и Димитър – вашите бащи...

... Това разказвал прапрадядо ми Никола на своите внуци Никола и Иван в село Славеево, когато били малки пастирчета. Било е около 1949–1950 г...

... А дядо го разказва на мен...

Малко по-късно те се заселват в Казанлък. Избират града, защото тук вече живеят много техни близки. Основният поток бежанци идва през есента на 1913 г. от Одринска Тракия – главно от Узункюпри, Лозенград, Търново, Ермениккой, Ениккой, Чопккой и др. През 1917 г. някаква надежда за връщане по родните места е накарала значи-

телна част от тях да се заселят в с. Славеево, но през 1925–1926 г. отново се завръщат в Казанлък. Под ръководството на вече създаденото Тракийско дружество започва работа по оземляването им. На 21.05.1926 г. Управата на града отдава пространството между квартал „Бездомнически“ (Съралан) и Циганската махала за строителство на къщи на 61 семейства. Всички бежанци са оземлени с по 30 дка работна земя. Само за две години израства новият квартал „Бежански“. След 1945 г. до 1955 г. пристигат от Славеево почти всички тракийски бежанци. Слага се началото на още един квартал, северно от

първия, в който се заселва и моят прадядо Димитър. Къщата им вече я няма, но блоковете, в които живеем, са в същия квартал...

... Всичко това знам от моя дядо Иван Баджинов. А аз ще го съхраня за бъдещето. Защото паметта не е само способност да живеем с основа, което е било преди нас. Тя е и наше лично участие в съхраняването на историята, в оставянето на знаци, по които идващите след нас ще знаят за нас и за нашите предци.

А това съм аз с моя дядо Иван пред къщата, където се намира паметникът на Петко войвода. Знаем, че ще дойда отново при Капитана... Някога и с децата си, а може би и с техните деца... Защото знам още, че човек е жив, докато следващите поколения го носят в сърцата си!

СЛАВЕИТЕ ДА НАДПЕЕШ...

ЛОЗИНКА ЙОРДАНОВА

Певец на българската при-
рода, така ми приляга да зах-
вана изложението на мислите
си за новоизлязлата книга на
поета Петър Динчев. Тя се
появи на книжните лавици
под заглавието „Потомка на
Орфей.“

„Малка книга“, като тън-
ка пръчка срещу вятъра, дето
чертае цяла епоха. Мисля си,
че ако природата би могла да
изрази с думи своята благо-
дарност към поета, сигур-
но щеше да каже, че много
дълбоко е влязъл в тайния ѝ
живот, че я е дарил с много
обич. Тази обич звучи ето
така:

*Горнякът изгрева превари,
разроши росните треви
и с веселите хлопатари
красива музика изви.*

Историята на село Върбо-
во, където е родена потомката
на Орфей – народната певица
Бойка Присадова е вълнува-
ща и за автора е крепост.

Там, през 17 – 18 век,
зад гъстите зашумени гори
людете намерили спасение
от турски золуми в онези
жестоки времена. Авторът
изправя на стража скални-
ят природен феномен „мо-
мата“. Тя е застанала край
пътя, като жива- мома ов-
чарка, прикътала овчето си
стадо и с всеки повей на вя-
търа тъжно предупреждава
– добри хора, помнете! Каня,
красавицата на Родопа, на-
помня, че голямата хубост не
е била на хубаво тук в онези
смутни времена.

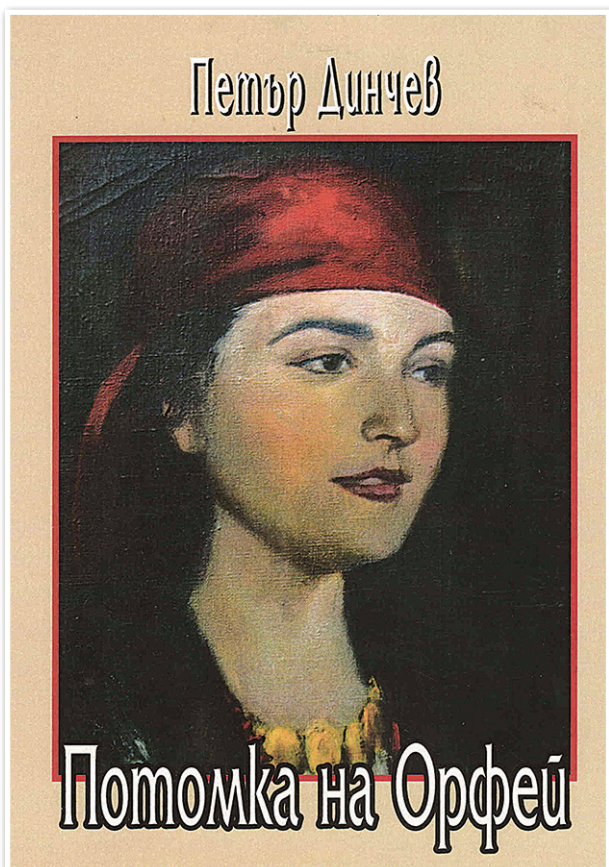
Повярвайте на моите по-
дгонени мисли от горняка,
че никак не ми е лесно да
представя автор като Петър
Динчев, защото поезията
му прелива в прозата и те се
сливат в едно:

*От мека нежност приласкани,
скали, дървета и води
провикнаха се – Браво, Каня!
Все тъй вълшебница бди!*

Завиден подход на перото
му. Той ни внуши, че Бог е
чул молбата на девойката –
„стори ме, Боже, черен ка-
мък, но вярата ми заслони!“
А после рисува потомката на
Орфей като верен продължи-
тел на хората от село Върбо-
во. Те са жадни за свобода и
чиста вяра, възплетени в сла-
веевия глас на Бойка Приса-
дова – „Над всички върхо-
ве понесен“, за да „Грейва
слънчевата песен“.

Скътаното зад скали и зашу-
мено, село Върбово, с не ле-
кия живот на върбовци така
ни е поднесен, че усещаме
атмосферата на родопското
селце. То е разхвърляло къ-

Поетът Петър Динчев написа книга за Бойка Присадова

и селото живее нов живот.

Какво друго, ако не химн
за Родопа и Върбово е напи-
сал Петър Динчев, за да ни
покаже къде е расла и пяла
своите песни Бойка При-
садова. Е, там във всички
къщи пееха, казва авторът,
та кой би помислил, че Бой-
ка е нещо много повече? Ала
талантът си е талант! И ето,
Бойка „вика та се кине“ –
нищо, че кравите ѝ са опасли
фасула на съседката, дока-
то тя е огласяла планината.
Гласът ѝ понася над селото и
сватбарската песен:

*Ела се вие, превива,
мома се с рода прощава:
Прощавай, родо голема,
и ти, рожделна майчице...*

Съдбовна песен! После
тя ще благослови под вен-
чилото и самия поет – Петър
Динчев със славея на Родопа
– Бойка Присадова.

Сплели своята съдба под
върбата, дето се „вие и пре-
вива“, двамата тръгват на
дългото си, не свършващо
сватбено пътешествие. С тях
ще тръгнем и ние по страни-
ците на книгата, ала разби-
раме, че не можем навсякъ-
де да бъдем. Но ще усетим
силата и могъществото на
Бойка, която покорява души-
те и сърцата с народните си
песни на български и чужди по
всички краища на света!

Авторът повежда своята
героиня (по-скоро тя го по-
вежда) по пътя „от високо“
и сърдечно изповядва своя
път:

*Родих се в тая
дива планина –
със ручей,
с гори,*

с баири голи.

с легенди

от прастари времена,

със песни

за тегла и за неволи...

Пътят на певицата е тръг-
нал от високото, но не е
слизал в ниското, а към още
по-високи върхове – ансам-
бъл „Родопа“, ансамбъла на
Филип Кутев, та чак до кос-
мическите гласове, а от там
към световните сцени. Пе-
сенните послания на Бойка
ѝ носят съдбата на най-голе-
мия дипломат на българска-
та народна култура по света,
на който и кралете стават на
крака!

Този път на славея на Ро-
допа е и живописен, и богат,
и вълнуващ: – обрисван с
поетичното дарование на
Петър Динчев, а колко су-
ховати щяха да останат раз-
казаните факти, които често
минават край сърцето без да
го докоснат истински.

*Поляните са първите ми зали,
а публиката гъстите гори,*

признава Бойка Присадова,
но това е вълшебният път,
Орфеевият път – да разпя-
ваш птиците, а от песенния
полъх да разлюляваш гората
или да я накараш да занемее!
Пък ти, Бойке, да откриеш
най-ценното в песните, кои-
то редиш:

*Намирам в добротата идеал.
От песните се уча на морал...
Унесен поглед надалече рея
и славеите искам да надпея.*

Читателят на тези редове
не може да остане спокоен,
той е изпълнен с вяра, че
Бойка непременно ще разпее

славеите, щом сама се усеща
„... горска фея!“

На народната песен няма
да ѝ отминее времето, уверя-
ва ни поетът. Ние му вярва-
ме, защото голямата дарба
на певицата не е тръгнала
по тясната козя пътечка, а е
избрала широкия друм към
голямото изкуство. В него е
излята народната душа. Тя е
поема, тя е сложила ореол на
трудолюбие, скромността,
постоянството, обичта, до-
бротата...

Мен лично много ме е
вълнувала песента „Личко
льо, Станковичкина“, коя-
то стои достолепно и в моя
бележник, подчертана с три
черти. Морал, честност и
назидание, мъка, а не отмъ-
щение звучи в народната
изповед. Годежен пръстен да
върнеш е голям грях...

Репертоарът на певицата
е изключително богат и най-
хубавото, най-достойното е,
че тя ги е събрала лично.

Многоцветният, точен
и живописен език на поета
Петър Динчев ми напомня
чудесния синтез на К. Паус-
товски за големия руски пи-
сател Михаил М. Пришвин.
Бих искала да изразя моето
усещане за Динчев с негови-
те думи:

„Прозата на Пришвин
може с пълно право да се
нарекче „разнотрствие на ру-
ския език!“ Пришвиновите
думи цъфтят, блестят, ту
шумят като листа, ту бълбу-
кат като извори, ту цвърят
като птици, ту звънят като
първия крехък лед, ту най-
после остават в паметта ни
с бавния си строй като дви-
жението на звездите над го-
риста местност.“

Тази сентенция на Паус-
товски е дълбоко обоснова-
на:

„Пришвин имаше учи-
тел – народа. Той стана само
пълнен изразител на онова
течение в нашата наука и
литература, което разкрива
най-дълбоката поезия на по-
знанието.“

Благодаря на Петър Дин-
чев, че книгата му ме потопи
в един свят, който пленява
щом се докоснеш до него.
Той ми върна радостта, коя-
то е вградена в сърцето ми,
трепти и го кара да бие и да
покрива със злато белият ми
лист!

А на Бойка Присадова
– потомката на Орфей, же-
лая да разнася безкрайната
оратория от звуци и чрез
учениците си да вярва, че до
нея е Орфей- повече от жив
със своите вълшебни песни и
„чудни мостове“ от дъга
Седмошарица!

щиците си по баирченките,
та приличат на „същинска
планинска огърлица от злат-
ни пендари“, съхранило и до
днес красивата възрожден-
ска архитектура. Свети ни
от високото на Бойкината
махала Сливово и препраща
светлите си лъчи към посес-
тримите си – Широка Лъка,
Стойките, Солища, Гела...
приседнали на припек под
Карлък и Голям Перелик.
Тук снеговете не се задържат
и пролетта по-рано развява
пъстрата си пола.

В големите народни
празници – върбовци се
издигали до небесата на
Гергьовски люлки, укрепва-
ли своята вяра в доброто и
красотата край параклиси-
те на „Свети Спас“, „Свети
Илия“, „Света Марина“,
„Свети Георги“. С обред-
ни хлябове, клин баница
и вкусни родопски гозби
благодарявали майка Родопа
планина, обръщали плача на
песен и съхранили народ-
ната памет. Те разгръщали
голямата книга на народния
живот в миналите времена,
за да видят в нея и диви са-
модиви, и целебни треви, и
звезди яснооки, и обичаи
всякакви. Те възпявали въл-
шебството на планината с
гората ѝ, която е животът
им от люлката до гроба. Пе-
сните на планинците обо-
жествявали дървото, когато
брадвата го катурвала, за
да разхубавее като сватбен
„кожель“, спускали гергьов-
ските люлки на най-яките
буки. Това ги дарявало със
спокойствие и здраве. И...

Събуждат се бориките унесени,

прозвънва песенният небосвод.

Свирукат бодро ветровете весели

Бойка Присадова

ПО СЛЕДИТЕ НА ЕДНО ПРЕДАНИЕ

ГЕОРГИ МИТРИНОВ

Продължава от предишния брой

След настъпването на демократичните промени у нас и с премахването на граничните заграждения по границата с република Гърция, достъпът до района на връх Коджаеле от двете страни на границата е свободен. Това в по-голяма степен важи за гръцката страна. Там през 90-те години на миналия век бяха разположени на метри от граничната бразда гръцки ветрогенератори. Достъпът до тях се осъществява по добре поддържан път с макадова настилка. И да е имало някакви останки от по-старо време като надгробия и др., при строителните дейности, свързани с инсталирането на внушителните по размер ветрогенератори, навярно те са били унищожени.

В периода от края на миналия и първото десетилетие на новия век фанатизирани мюсюлмани са строили паметната плоча, поставена от българската страна на формалната днес държавна граница на върха, а скоро след това е била поставена в близост примитивна плоча от недобре обработен плочест камък с текст на арабски и на турски език. Важно е да се отбележи, че личащите днес няколко гроба с ориентация север-юг, за които се знае, че са на хебелевци, неизвестно кога и как намерили кончината си там, както мястото на българската паметна плоча, а и на новопоставената плоча с арабско-турски надпис, са все от българската страна на границата. Но при липсата на охрана, всеки свободно може да ги посети и да остави „следи“ от това свое посещение, както в случая е натрошена българската паметна плоча с кирилски надпис и в близост е поставена друга, с арабско-турски надпис.

Интересно е да се отбележи, че след натрошаването на българската паметна плоча парчетата са били събрани и съхранени от служител на Горското стопанство в гр. Крумовград, но след внезапната му смърт, както често се случва у нас, следите на останките се губят. Можем да сме благодарни на местния дългогодишен служител в поделението на гранични войски Слави Боянов Тенев от с. Горни Юруци, който е запазил една фотография, свързана с поставянето на паметната плоча в началото на 80-те години на XX в. Самата паметна плоча е мраморна, с правоъгълна форма, като кирилският текст е разположен на 10 реда. Буквените знаци са вкопани и покрити с черна боя. Разчетеният текст гласи: 40 ДЕВОЙКИ / ДАЛИ / ЖИВОТА СИ / ЗА ДА / ОЦЕЛЕЕ / РОДА / БЪЛГАРСКИ / В КРАЯ НА / XVII ВЕК.

На фотографията, зад току-що поставената паметна плоча са клекали трима войници граничари, чиито имена не се знаят. Зад тях са подредени от ляво надясно: 1. Слави Боянов Тенев, тогавашен служител в поделението на местната българска гранична заплата в района на с. Горни Юруци, Крумовградско; 2. Каню Тюскелиев от с. Чукурите, Крумовградско, бежанец от унищожено през 1913 г. с. Сачанли, Гюмюрджинско и председател на Тракийското дружество в селото; 4. майор Христо Панайотов - командир на граничната заплата „Йордан Георгиев“ в с. Горни Юруци, Крумовградско; 6. Стоян Карагъзов от Крумовград.

Или разказ как паметна плоча на български език за трагични събития от помохамеданчването се превърна в арабско-турска възхвала на османския поробител

Надписът на примитивната плоча от обикновен, не добре обработен камък, оформена като мюсюлманско надгробие, е разположен на 7 реда. Текстът на най-горния ред е с арабска графика, а на следващите – с турска латиница, на турски език. Той гласи¹:

Р. 1: Аллах бакидир – Аллах е вечен

Р. 2: Единствен [той], Само [той] или Единствено [той]

Р. 3, 4, 5: Гроб на достойните (славните) победители (борци за правата вяра)

Р. 6: Se *He* умира или безсмъртен

Р. 7: 1364

С редакцията на преводача надписът добива следния вид:

Единствено Аллах е вечен.

Гроб на безсмъртните славни победители за правата вяра или

Гроб на славните победители

за правата вяра. Не умират (безсмъртни са).

Изписаната най-отдолу година 1364 е по мюсюлманското летоброе. Тя съответства на две години, между 1946 и 1948 година. Не може да се определи с точност коя е годината, тъй като не е отбелязан месец, а и няма данни дали е „хиджри“ или „руми“ година. Не става ясно и каква е връзката на отбелязаната година с обезсмъртяване „подвига на славните победители за правата вяра“. Мнението на преводачката проф. Стоянка Кендерова е, че лицето, написало текста, е смесвало малки с големи букви. Освен това, за да се преведе „Гроб на достойните победители“, подредбата на думите би следвало да е друга, т.е. словоредът не е турски, което означава, че писачът не е от турски произход или не владее добре турски език.

От всичко написано дотук е видно, че в случая става въпрос за две основни предания, свързани с християнското минало на краището. Според първото предание на върха са убити 40 девойки „кърк кызлар“, отказали да се помюсюлманчат. Негов вариант дава сведения за 40 местни момчета християни, изпратени да бъдат обучавани за мюсюлмански проповедници. Според другото предание на върха се чества паметта на 40 мюсюлмански воители, наложили исляма в района. Но и в двата случая става въпрос за налагането на исляма над местното българско християнско население. Факт е, че днес турското название на върха Газилер се е наложило сред българоезичното мюсюлманско население в гръцка територия. Прекъсната е традицията за правене на курбан на върха. Не е подновено и правене

нето на общ курбан от еднородното население от двете страни на границата. Такъв се прави в околностите на с. Хебелево, Гюмюрджинско, но в него не вземат участие жителите на съседните села в българска територия. Според имама на с. Горни Юруци, Крумовградско хебелевци провеждат курбана в местността Вълняца (топонимът е от български произход). Все пак горниюроченци посещават големия местен събор в местността Мечкин камън (грц. Хилия), над с. Рушенлар, Димотишко, където се срещат със своите роднини от селото майка – Хебелево. Но на този събор, провеждан с активното участие на турската държава, какъвто е случаят и с другия голям мюсюлмански събор в местността Алан тепе, в Гюмюрджинско, се работи открито за турцизацията на оцелялото до днес местно българоезично население, изповядващо мюсюлманска религия. За съжаление българската държава не прави нищо за проучване и популяризиране на материалната и духовна култура на това население, която е част от културно-историческото ни наследство, за да не се забравя историята ни. Данните за насилственото помюсюлманчване на местното изконно българско население са факт. Нужно е да се противостои на подмяната на историческата истина.

Унищожаването на българската паметна плоча на вр. Коджаеле и поставянето в близост до мястото ѝ на нова плоча с чуждозиков текст, възвеличаващ „подвига“ на османските завоеватели, поражда още куп въпроси. Редно е да се запита кой има право да унищожава български паметници на българска територия и носи ли за това съдебна отговорност? Трябва да се отговори и на въпроса кой има право да поставя надгробни паметници с чуждозикови надписи на българска територия, възвеличаващи чужди завоеватели на български земи и не е ли подсъдно това? Несъмнено трябва да се запита има ли институции в България, които се занимават с опазване на българското културно-историческо наследство и какъв контрол осъществяват те за опазването на това наследство в отдалечените краища на държавата ни? Нужно е тия институции, ако съществуват, да вземат отношение и да дадат отговор. Редно е да се възстанови паметната плоча с български надпис в района на връх Коджаеле, за да покажем, че като българи помним своята история.

Б Е Л Е Ж К И

¹ Преводът на текста бе направен от проф. Стоянка Кендерова. Освен това тя направи ценни коментари относно съдържанието на надписа.

ЛИТЕРАТУРА

Дерибеев 1986: Дерибеев, Б. Ахрида. Пловдив.

Карайовов 1903: Карайовов, Т. Материали за изучаване Одринския вилает. – Сборник за народни умотворения и книжнина, кн. 19.

ППБЕС 1992: Полный православный богословский энциклопедический словарь. Репринтное издание. Москва.

Росенов 2014: Росенов, Ю. Г. Митринов. Село Горни Юруци, Крумовградско – минало и настояще. – Родопи, № 3-4, с. 36-40.

ТБР 1962: Турско-български речник. С.

Pravoslavieto.com: Житие на свети четиридесет мъченици, пострадали в Севастия. - Pravoslavieto.com.

■ Гробовете на погребаните на върха, от българска страна на границата, хебелевци

■ Разровен гроб на връх Коджаеле с ориентация запад – изток

НАДПЯВАНЕ, НАДСВИРВАНЕ И НАДИГРАВАНЕ

За втори път конкурс „С песните и танците на Тракия“ във Варна

На 13 и 14 юни във Варна се състоя Вторият национален фолклорен конкурс „С песните и танците на Тракия“, организиран от тракийското дружество „Капитан Петко войвода“ с медийното партньорство на „Сънрайз мюзик“ ТВ и вестник „Фолклорен хоризонт“.

Конкурсът се проведе в три направления – надпяване, надсвирване и надиграване. Тракийския дом бе изпълнен с малки и големи певци, музиканти и танцьори, желаещи да се изявят

и да покажат фолклорното богатство на Тракия, а концертната зала за пореден път се оказа тясна. Освен от Варна и Варненска област имаше участници и от Шуменска, Ямболска, Търговищка област и др.

Журието в състав проф. Костадин Бураджиев, обичаната народна певица Калинка Згурова, Николай Чапански – собственик на вестник „Фолклорен хоризонт“ и водещ в Радио Пловдив, Асен Павлов – главен художествен ръководител на ансамбъл „Чинари“

и водещ на предаването „Надиграй ме“, и Христо Христов – преподавател по кавал и народно пеене в Добрич, присъди първи, втори и трети награди на най-добрите представили се през тези два дни индивидуални изпълнители и колективи в

• Журието на конкурса

четири възрастови групи. Най-малкият участник в конкурса бе едва 4 годишната Християна Милкова, а най-възрастният – над 70 години.

Награда за най-добър млад изпълнител получи Желя Лефтерова – ученичка от Варна, а специална награда за най-добър млад инструменталист – Павел Димитров, който очарова всички с майсторското си изпълнение на акордеон. Специални награди получи и един възрастен и един млад певец – Атанас Георгиев от с. Стефан Караджово, чието изпълнение накара цялата зала да слуша със затаен дъх, и малкият Донко Марков от Варна.

ЩЕ ИМА ЛИ МЕТРОСТАНЦИЯ „ТРАКИЯ“?

СТДБ изпрати писмо до кмета на Столична община Йорданка Фандъкова с предложение при строителството на следващите лъчове на софийското метро една от станциите да бъде наименувана с името „Тракия“ като признание за борбите на тракийци за обединението на България и символ за увековечаване на значими теми от българската история. „Подобен акт би имал широк обществен отзвук и би увенчал общите усилия на нашите две институции в името на една родолюбива патриотична кауза.“ – се казва в писмото, в което се подчертава, че Съюзът високо цени досегашно сътрудничество с г-жа Фандъкова и Софийската община в общата мисия за съхраняване на културно-историческото ни наследство и утвърждаването му като стожер на българщината и родолюбието.

Тракийски песни огласиха бургаския квартал Ветрен

ВАЛЕНТИНА АНГЕЛОВА

Хубаво време, много песни, смях и автентичен фолклор съпътстваха 18-тия пореден тракийски фолклорен събор „Бургаски минерални бани“ в квартал Ветрен. Той се организира от тракийското дружество „Екзарх Антим I“ с подкрепата на Община Бургас. Съборът събра близо 2000 души – любители на българската музика и тракийската песен. Конкурсната програ-

ма бе изпълнена с разнообразни изпълнения на певчески колективи и индивидуални изпълнители от града и региона. Трудна и тежка бе задачата на журието, което до късно събеседва кои да са победителите в различните възрастови групи. Всички участници получиха специални грамоти, някои си тръгнаха с поощрителни награди, а за всички присъстващи остана удоволствието да се насладят на тракийската музика и да се хванат на хорото.

„Много съм радостен и се гордея, че към събора има такъв голям интерес и толкова много хора са тук – каза Тодор Ангелов, председател на дружеството „Екзарх Антим I“ – „Това още веднъж доказва, че историята е жива в нас, че нашия бит и култура се помнят и тачат.“ На откриването на събора присъства и председателят на СТДБ Красимир Премянов.

• Красимир Премянов и Тодор Ангелов на откриването на събора

СТРАНДЖА ПЕЕ В ГРАМАТИКОВО

Националният събор на народното творчество „Странджа пее“ се проведе за шести път в село Граматиково и събра над 200 участника, индивидуални изпълнители и състави, сред които и от клубовете към тракийското дружество, инструменталисти и групи, представящи различни обреди. Над 150 души, членове на бургаското тракийско дружество ТД „Екзарх Антим I“ бяха на

събора. Тази година изпълнителите се представяха на две сцени, като едната е в самото село, а другата – в местността на първия фестивал край селото (през 1960 г.), където е изграден мултифункционален комплекс със сцена. В рамките на „Странджа пее“ се проведе и научна конференция „Фолклорният фестивал – минало, настояще и бъдеще (проблеми и перспективи)“.

НА ЕНЬОВДЕН – В СВИРАЧИ

Стана традиция тракийското дружество „Георги Сапунаров“ и читалище „Тракия – 2008“ – Хасково да организират празнуване на Еньовден, известен и като празник на билките. Знае се, че лечебната сила на билките е по-голяма, когато те са набрани рано преди изгрев слънце.

Тракийците от Хасково спазиха „каноните“ на празника. За отпразнуване на празника бе избрано село Свирачи – Ивайловградско, известно с природните и историческите си дадености.

Жените от клубовете по художествено слово и гръцки език и фолклорната група „Тракийска дъга“ изпълниха песни, свързани с празника.

Кукерски игри в Ивайловград

Пресъздаването на традиционните ритуали и обичаи за Еньовден събра десетки жители и гости на Ивайловград. В тържеството се включиха и колоритните кукери от квартал „Лъджа“. Специален гост на празника, организиран от местен винопроизводител, бе кметът Диана Овчарова.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакцията на вестник „Тракия“ поздравяват рождениците на Съюза:

Михаил Николаев Вълв – Ямбол ..... 5.VII.1953 г.

Здравка Динкова Чолакова –

Хасково ..... 8.VII.1961 г.

доц. Маруся Иванова Любчева –

Бургас ..... 20.VII.1949 г.

Маргарит Тодоров Петров –

Харманли ..... 25.VII.1955 г.

Верка Борисова Секулова – София ..... 27.VII.1942 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А Печат: Военно издателство ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Валентина АНГЕЛОВА (Бургас) – 0879 545 115; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40
Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Славата на Доганхисар

ДИМИТЪР ШАЛАПАТОВ

Доганхисар, сега Есими, е разположен в Дедеагачката планинска област, част от Югоизточните Родопи. Тук планината създава впечатление за височина, заради близостта си с Бяло море, равнината покрай Марица и Гюмюрджинското поле. Най-голямата височина е Шапканата.

Климатът е средиземноморски, което благоприятства отглеждането на средиземноморски растения. В Доганхисар много добре виреят бадемът, орехът, кайсията. Смокинята е още по-разпространена. Срещат се и маслинови дървета, но плододаването им е по-слабо. Селото е разположено в средата на Дедеагачката планинска област, върху слабо очертаваща се издатина, която се спуска от север към юг. Отстои на 23 км от Дедеагач, в северна посока. Теренът е неравен, осеян с малки възвишения, а наоколо се издига верига от планински хълмове. На два километра източно, в посока към Бяло море, тече Голямата река, а на юг към Дервент, се спуска Малката река. Доганхисарското землище е много обширно. На север и североизток то достига землищата на старите български села Сачанли, Голям Дервент, Тахтаджик и Пишман, на юг и югоизток – с. Дервент и с. Домузdere, а на запад включва билото на Келебек планина. След турското завоевание землището на село Доганхисар било ограничено от заселването в него на турските малки села Бадурен, Ходжакьой, Каракая и помашкото Фъндаджак. Последното от тях възникнало най-късно. Имало пръснат вид, поради което до 1912 г. някои негови къщи се смятали в Доганхисарското землище. Село Бадурен било сформирано от турци-юруци, а според Петко Каваков към 1912 г. в него живеели черкези. Смятало се за махала на Доганхисар. Село Доганхисар било по-старо селище от образуваните по-късно турски села от колонистки тип. В него се помещавал мюдюринът – пост, заеман дълго от местен българин. В административно и стопанско отношение останалите села се числели към Доганхисар. В него ставал пазарът. Там били водениците и тепавиците, които се ползвали също от останалите села.

Древното доганхисарско селище запазило до 1912 г. доста български имена в топонимията. По-интересни били Ушовица, Кикеле, Елешница, Китката, Кадърца, Щербювица, Сарбина, Варадца, Падалата. Имената на родове от селото се повтаряли в наиме-

нованията на местности – Сарджови колиби, Бобево бърдие. Някои от тях били свързани със събития. Например, за Гелин Мезар се разказва, че тук се самоубила невеста заради нападението от турци по време на отвеждането ѝ от сватбарите за село Тахтаджик.

В анализите на Ференския манастир „Свето спасение“, основан през 1152 г., се споменава името на крепостта Аетос (аетос-тур. ез. – орел или сокол), която дала името на село Доганхисар. Около землището му били образувани дервентджийските български села Дервент, Голям и Малък Дервент, за да пазят пътищата.

Българското население в областта било волно, храбро, страшно за пътниците-чужденци и властниците. То не позволило да бъде превърнато в истинска рая. Въпреки колонизаторската политика и помехамеданчването, прилагани от султанската власт, дедеагачката планинска област съхранила ценни български общности, начело със селата Доганхисар, Сачанли, Тахтаджик. Поради налагането на турска топонимия по административен път, по-късно били наложени някои турски наименования.

Според историческите източници на средновековната крепост, наричана от гръцко-византийските автори „Аетос“, българското население дало името „Градище“ – крепост, твърдина, а турците – „Доганхисар“ – Соколова крепост. Проучванията сочат за най-стари в района селата Доганхисар, Тахтаджик, Сачанли,

Пишманкьой, но селищата били пръснати на махали и се местели. В началото на турското робство като средище на селата се смятала местността Малки Доганхисар, на два километра на север от сегашното местонахождение на селището.

Известни доганхисарски фамилии били Каракиркови, Карамитреви, Сапунарови, Бакърджиеви, Радикови, Ривови, Шалапатови, Сабови, Семизови, Саръкостови, Цървенилови, Шенкови, Пандърви, Сарджови, Чипишеви, Карасанови, Милушеви, Ялъбукови, Чакърови, Каравълкови, Жилови, Янгъзови, Ялъмови, Сярови, Гузгунови, Черкезови, Долови, Сексенови, Перестерови, Бодурови, Делиеви, Делигеоргиеви, Жанкови, Кертикови, Пачеманови, Педеви, Пазитови, Бобеви, Мореве, Кокаличеве, Стилиеве, Чакалови, Маджарови, Армутлиеве, Мантарови, Пелтекови, Шапкарееви, Турникови, Терзиеви, Топачарови, Бобеви, Габрови, Карабашеви, Касови, Галгучеви, Калоянови, Караяневи, Сваренкови, Беделеви, Браянови, Кидикови, Аркумареви, Беличеви, Енджебазови, Каванови, Кишкови, Карауланови, Камушеви, Пишманови, Цървенилови, Шокарови, и др. До 1912 г., населението живеело в девет махали, които често носели имената на родовете: Баталан, Куртова, Крайнова, Карасанова, Милушева, Бакшова, Сапунарова, Черкезова, Каравълкова, Те били почти еднакви по големина. В началото на XX век село Доганхисар било най-многолюдно. Като прочути овчари доган-

хисарци работели като кехан при турските бейове. Така те опознали добре Долна Тракия, което улеснило разселването им. Доганхисарски изселници образували селата Булгаркьой, Мерхамли, Теке, Денизлер, Хасърли, Урумджик, Лъджакьой, Българския Окуф и др.

Главен поминък на населението било животновъдството – отглеждали овце и по-малко кози, едър рогат добитък – волове, коне, мулета, магарета. Свиневъдството било развито само за местни нужди. Произвеждали много хубаво сирене. Край реките и в дворовете имало черничеве дървета. Една четвърт от семействата се занимавали с бубарство. Пчеларството, макар и с примитивни кошери, било развито много добре. Белият доганхисарски мед се ценял високо.

На североизточната част на средищния площад в селото се намира селската църква „Света Богородица“, чийто празник се отбелязва на 28 август. Тогава в селото ставал събор, на който се стичали гости от съседните български села. Пред църквата било най-голямото селско хорище. Другото ставало на Яново гумно, а по-малки хорища имало из махалите. Църквата „Света Богородица“ била най-голяма в околността, изградена изцяло от камък и вар, с дълго кубе. Вътре била подпряна с 16 каменни колони. Над западния вход мраморна плоча отбелязвала датата на построяването: 1835 г. На дворната и ограда се издигала висока камбанария. Камбанният и звън звучал на десетина километра около се-

лото. Пожарът през септември 1913 г. засегнал частично църквата. Изгорял иконостасът с иконите. В селото имало други по-малки църкви, които населението наричало манастири като „Св. Атанас“, „Св. Тодор“, „Св. Никола“, „Св. Илия“, „Св. Архангел“, „Св. Димитър“ и „Св. Георги“.

Между 1860–65 г. с упорство и борба, село Доганхисар изхвърлило първо в целия район гръцкия език от църквата и училището, за което големи заслуги имал Васил Райков, свещеник и учител от с. Булгаркьой, Кешанско. В будното свободолубиво българско село Доганхисар се родил и израснал Капитан Петко Войвода, който от 1861 г. се превърнал в най-обичания защитник на поробеното население.

Начало на организирана революционна борба за свобода и независимост се положило през 1896 г., когато в гр. Одрин бил основан първият революционен комитет. Скоро революционната мрежа обхванала също Дедеагачкия район. В Доганхисар, изтъкнати дейатели на революционното дело станали Коста Турников, Киро Челеков, Коста Бояджиев, Стоян Георгиев Калоянов, Грозю Анадолиев, Мавер Радиков, Стаю Кертиков, Георги Пейков, Вълчо Армутлиев, Георги Пандърров, Киро Ялабуков, Тодор Шалапатов, Груд Вълчев, Маджаров, Коста Ласков, Недялко Комнев Ляков, Вълчо Ласков. В началото на 1903 г. Околийският революционен комитет от гр. Дедеагач се преместил в с. Доганхисар. Архивът и око-

лийската парична каса били поверени на Киро Челеков. Срещу българското революционно движение се надигнала не само турската власт, но и гръцките шовинисти, за което има потвърждение в чуждестранни дипломатически документи.

Бързото отстъпление на административните и войсковите власти през 1913 г. не дало възможност на българското население от Западна Тракия да се изтегли в старите предели на България. Изоставено на произвола на съдбата, то само организирано защитата си с помощта на войводата Д. Маджаров, като образувало една малка държава, която нарекло „Република Доганхисар“, поради това, че центърът и се намирал в с. Доганхисар. Нейните граници се простирали на 5 км. от Дедеагач, обгръщали Чобанкьойския балкан и продължавали към Гюмюрджинско, като в нея не влизали големите български села Манастир и Сачанли, а в Софлийска околия границата се движела край с. Голям Дервент, като включвала всичките му махали, продължавала на юг към селата Пишман, Теке, Мерхамли, включително гр. Фере. Близко 300 жертви е дало селото по време на заточението на населението от гръцката власт в Лариска околия и остров Крит през 1923 г.

Като бежанци доганхисарци започват да пристигат в България още през 1920 г., непосредствено преди гръцката окупация. Това продължава до 1927 г., когато е подписана спогодбата „Моллов – Кафандарис“ между България и Гърция.

Днес доганхисарските българци са пръснати предимно из Южна България, особено покрай границата. Така те се чувстват по-близо до родното село. Най-голяма част са заселени в Хасково, където са и най-близките роднини на Капитан Петко Войвода. Други живеят в Пловдив, Кърджали, Харманли, Свиленград, Димитровград, София.

В Доганхисар са родени големите родолюбци и краеведи Георги Сапунаров и д-р Кирил Бакърджиев. Първият с големи заслуги като председател на тракийската организация в Хасково, по-късно, през 2001 г. става патрон на тракийското дружество в Хасково, а вторият остава в историята с написаните три тома под общото заглавие „Доганхисар – Градец“, депутатът и народен лечител от Тополовград Бойко Шалапатов. Първо поколение потомци от Доганхисар са дългогодишният председател на СТДБ Костадин Карамитрев и известната актриса Пепа Николова, родена в гр. Харманли.

С доганхисарско потекло са Коста Андреев, Недялко Комнев, проф. Тодор Кирев, Георги Димитров, д-р Мария Бакърджиева, д-р Кирил Кокаличев, Пенка Генева-Чакалова и много професори, лекари, инженери, учители и хора на културата.

Сега в Доганхисар в близост до църквата е построен хотел „Сафари“. В двора му е издигнат паметник на Капитан Петко Войвода с изключителното съдействие на собствениците му Маки и Хрисула, която е с корени от България. Баща и е от село Ефрем, а майка и от село Орешец Харманлийско.

■ Църквата „Св. Богородица“ в Доганхисар днес